

DE TIJD VAN JAGERS EN BOEREN

Tonny Vos-Dahmen von Buchholz, *Verjaagd door het water* (Fontein, Baarn 2000) f24,95.

Nog regelmatig halen vissers uit de Noordzee botten – soms bewerkte – en gereedschappen van mensen omhoog. Tekens van vroeger leven op de vlakke tussen Nederland en Engeland uit de tijd dat de Noordzee nog niet bestond. Jagers, verzamelaars en vissers trokken zomers uit de hoger gelegen winterkampen naar die vlakke met daarin een zoet-watermeer en jaagden er op de oeros. In het jeugdboek *Verjaagd door het water* beschrijft Tonny Vos-Dahmen von Buchholz het leven van een familiegroep omstreeks 6500 voor Christus, de tijd dat door smeltend ijs de zeespiegel dusdanig steeg, dat hun zomers leefgebied ingrijpend veranderde.

's Winters woonde de familiegroep in tenten op wat nu Texel heet, beschut tegen de zee en met voldoende voedsel om zich heen. In de wintertijd werden huiden bewerkt, vuurstenen wapens gemaakt en van botten allerlei voorwerpen vervaardigd. Met de komst van het voorjaar begon de voorbereiding op de trek naar de vlakke achter de Bruine Bank (een heuvelrug, die nu in de Noordzee ligt). Van tentstokken en huiden werden sleden gemaakt om alle voorwerpen, die in de zomer nodig waren te vervoeren. Onderweg werden tijdelijke tenten opgezet. De zomertenten had de groep in de vlakke achtergelaten en normaal gesproken konden ze in die tenten de zomer doorbrengen.

De groep van Arak, Orf en Kor had ongeveer zeven dagen nodig voor de reis naar het zomerkamp. Eenmaal de Bruine Bank beklommen bleek het zomerkamp verdwenen. In plaats van een vlakke met oerosen lag er voor hen een schuimende watervlakte. Uit zuidelijke richting kwamen enige stamgroepen. Zij waren op weg naar hun zomerkamp overvallen door de springvloed. Heel wat familieleden waren verdrongen en al hun bezittingen waren ze kwijt. Besloten wordt de zomer gezamenlijk door te brengen en tegen het einde van de zomer naar de verzamelplaats van alle familiegroepen, de Zoutberg (nu ook nog aanwezig in de Noordzee), te gaan. Daar wisselen de familiegroepen informatie en huwelijkskandidaten uit en brengen ze gezamenlijk offers. Het onderwerp van gesprek van de zich bij de Zoutberg verzamelende familiegroepen is de verandering in de natuur: het zoete meer, dat brak geworden is, de gestegen zeespiegel en het ontbreken van oerosen. Vlak na het offerfeest dreigt een nieuwe ramp voor de familiegroepen als ook vanuit het noorden de zee bezit neemt van wat nog rest van de vlakke en het water snel stijgt. De Texelgroep weet op het nippertje een wat hoger gelegen strandwal te bereiken. Vandaar wordt de terugreis gemaakt naar het winterkamp in het besef dat er grote veranderingen plaatsgevonden hebben: geen vlakke met oerosen meer in de zomer voor hun zomerkampen en geen ontmoetingen meer met de andere stamgroepen.

Tonny Vos begint haar boek met een informatieve inleiding, die de achtergrond vormt van haar verhaal over de familiegroep van Arak, Orf en Kor. Daarin beschrijft ze de ontstaansgeschiedenis van de Noordzee. In haar verhaal probeert ze de leefwijze van de mensen omstreeks 6500 voor Christus te reconstrueren en duidelijk te maken welke enorme veranderingen het ontstaan van de Noordzee voor deze mensen met zich mee bracht. In de inleiding schrijft ze

"Het was voor mij een avontuur me in te denken en te verplaatsen in het leven van de midden-steen-tijdmens en te proberen dat in het volgende verhaal weer te geven". Dat is haar goed gelukt: haar personages gaan leven en de enorme invloed van de veranderende natuur op hun leefwijze wordt klemmend duidelijk. Zoals gebruikelijk in de boeken van Tonny Vos tekende haar man Frits Vos voor een tweetal kaarten: de situatie voor de doorbraak en na de doorbraak (in beide gevallen met gestippeld de huidige kustlijnen). En de voor Tonny Vos' boeken even gebruikelijke lijst van geraadpleegde literatuur ontbreekt ook nu niet. Het is niet een lijst, waar de jeugdige lezer direct naar zal grijpen, maar wel een verantwoording van de schrijfster van haar bronnen ofwel van de historische gegevens, waarom heen zij haar verhaal componeerde.

Cees van der Kooij

DE TIJD VAN GRIEKEN EN ROMEINEN

Mielke, Germund, *Speurtoezien in ...Pompeji. Raadsels in de oudheid* (Leopold, Amsterdam 2001) illustraties G. Mielke, oorspronkelijk: *Die verfluchten Fälle aus Pompeji* (1999) vertaling Elly Schippers, f29,75.

Het dagelijks leven in Pompeji staat centraal in dit jeugdboek, dat door de uitgever aanbevolen wordt voor "10+". De van oorsprong Duitse uitgave kent drie hoofdpersonen: de kinderen Julia en Marcus en hun oom Antonius. Julia en Marcus zijn broer en zus. Hun vader is met het Romeinse leger in Augusta Treverum (Trier). Oom is zojuist verkozen tot aedilis en draagt de verantwoordelijkheid voor o.m. de veiligheid, de voedselvoorziening, de thermen, de wegen, de waterleiding, de tempels en de toneelspelers. De burgers van Pompeji kunnen bij hem terecht met hun klachten. Oom Antonius moet onderzoeken wat er aan die klachten gedaan kan worden. Julia en Marcus mogen hun oom helpen bij het oplossen van allerlei zaken: sabotage bij de bouw van de thermen, diefstal van water, de uitschakeling van een gladiator, de verkoop van nep-producten, een aanslag op het toneel, diefstal van geld en een beroving op straat.

Samen met de kinderen brengt oom Antonius al deze zaken tot een goed einde, maar dat kunnen de lezers ook doen. De daders worden namelijk niet in de tekst bekend gemaakt: de lezer mag zelf conclusies over de dader(s) trekken en achterin het boek kan gecontroleerd worden of de conclusies correct zijn, want daar staan – beargumenteerd – de oplossingen van oom Antonius. Via al deze 'gevallen' (zoals ze in het boek heten) komt de lezer het een en ander over het dagelijks leven in Pompeji te weten. Bij voorbeeld over de watervoorziening, over de (bouw van de) thermen, over toneelspel en over de handel(sproducten), over garum (een lekkernij gemaakt van vis) en over loopkranen, Pompejaans brood, slaven, schrijfplanken en sestertiën.